

OFFENTLIGE MYNDIGHEDER HAR FORTSAT VID ADGANG TIL AT FORETAGE TVANGSINDGREB I PRIVATE HJEM OG VIRKSOMHEDER

Retssikkerhedsloven fra 2005 skulle begrænse og opstille retssikkerhedsmæssigt betryggende rammer for offentlige myndigheders adgang til at foretage tvangsindgreb uden retskendelse, herunder i private hjem. I 2003 var der ca. 185 love og bekendtgørelse mv., der bemyndigede sådanne tvangsindgreb for offentlige myndigheder, men i dag er tallet vokset til omkring 234.

Udviklingen tyder på, at retssikkerhedsloven ikke udgør et tilstrækkeligt effektivt værn. CEPOS foreslår derfor, at retssikkerhedsloven ændres. Pligten til at indhente forudgående retskendelser bør således udvides, adgang til private hjem bør som altovervejende hovedregel kræve forudgående retskendelse, og lovens undtagelsesbestemmelser bør fortolkes indskrænkende.

CEPOS foreslår endvidere, at der i højere grad indføres saglige og objektive betingelser for, hvornår love og bekendtgørelser tillader tvangsindgreb. Der bør også foretages en generel revision af love og bekendtgørelser, der indeholder adgang for tvangsindgreb uden retskendelse. Revisionen foretages med henblik på at begrænse denne mulighed, således at den kun anvendes, når det er absolut nødvendigt.

Indledning

I regeringsgrundlaget fra 2003 var indeholdt en ambition om at mindske offentlige myndigheders adgang til privat ejendom:

Regeringen ønsker at forbedre borgerens retssikkerhed. Den stigende regulering har medført, at de offentlige myndigheder forlanger flere og flere oplysninger. I alt for mange tilfælde har myndighederne fået adgang til private boliger og ejendomme uden retskendelse. Det udgør en voksende risiko for den enkelte borgers retssikkerhed og de grundlovssikrede frihedsrettigheder

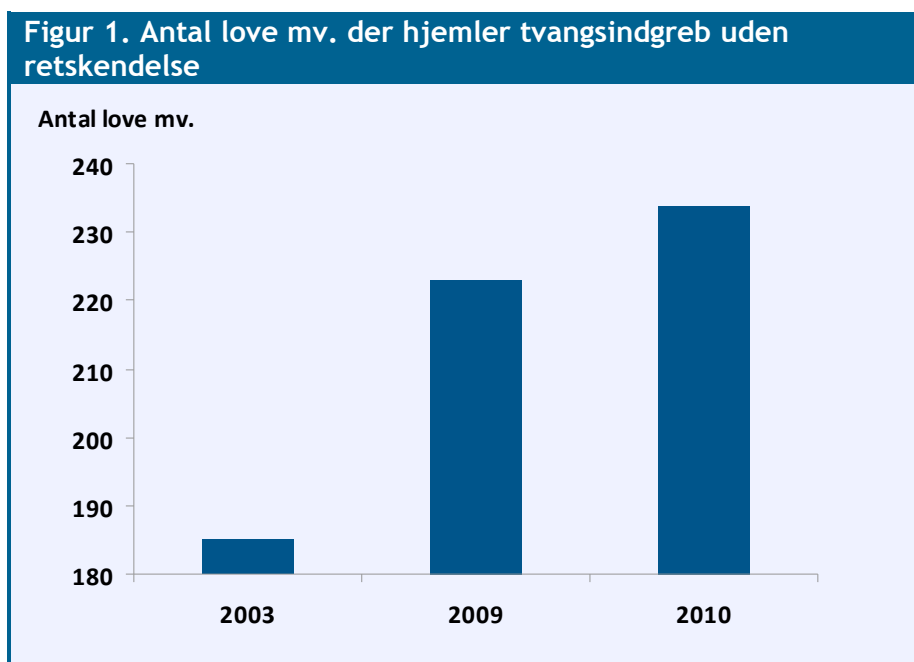
I notat af 16. januar 2009 dokumenterede CEPOS, hvorledes antallet af love og bekendtgørelser mv., der bemyndiger offentlige myndigheder til at foretage tvangsindgreb uden retskendelse, har været stødt stigende siden 2003. Udviklingen er sket til trods for regeringens ambition om det modsatte og på trods af retssikkerhedslovens ikrafttrædelse i 2005. De seneste tal viser, at der forsat sker en stigning i antallet af sådanne bemyndigelser fra ca. 225 i 2009 således, at det samlede antal nu er oppe på ca. 234 love og bekendtgørelser mv.

Med udgangspunkt i disse tal kan retssikkerhedsloven næppe siges at have haft en afdæmpende effekt på antallet af udstedte hjemler til tvangsindgreb uden retskendelse. Navnlig henset til grundlovens § 72 (og artikel 8 i den Europæiske Menneskerettighedskonvention), der beskytter mod vilkårlige og uretmæssige tvangsindgreb, er den forsatte udbredelse heraf dybt problematisk fra et retssikkerhedsmæssigt synspunkt, jf. nærmere herom i notat af 16. januar 2009¹.

¹ http://www.cepos.dk/fileadmin/user_upload/dokumenter/Offentlige_myndigheders_adgang_til_at_foretage_tvangsindgreb_i_private_hjem_og_virksomheder_udgør_et_retssikkerhedsmæssigt_probleme_og_bør_begrænses.pdf

Udvikling siden 2003

Udviklingen i antallet af love og bekendtgørelse mv., der hjemler tvangsindgreb uden retskendelse, kan illustreres ved nedenstående figur.

Kilde: Thomson Reuters².

Af ny lovgivning, der hjemler tvangsindgreb uden retskendelse, kan f.eks. nævnes loven om offentligt hasardspil i turneringsform³. Af denne lovs § 23 fremgår, at tilsynsmyndigheden, hvis det skønnes nødvendigt, til enhver tid mod behørig legitimation og uden retskendelse har adgang til de lokaler, hvori en offentlig hasardspilturnering finder sted eller som benyttes af den ansvarlige bevillingshaver eller dennes medhjælpere i forbindelse med afviklingen af den offentlige hasardspilturnering.

Et andet eksempel er bekendtgørelsen om kontrol af friske frugter og grøntsager⁴. Af denne bekendtgørelses § 7 fremgår, at Plantedirektoratet til enhver tid, såfremt det skønnes nødvendigt, mod behørig legitimation og uden retskendelse har adgang til virksomheder omfattet af bekendtgørelsen samt til ethvert sted, hvor produkter omfattet af bekendtgørelsen befinder sig.

Konklusion

Det kan konstateres, at undtagelsesbestemmelsen i grundlovens § 72 til kravet om retskendelse ved tvangsindgreb fortsat - og i udvidet omfang - anvendes til at foretage tvangsindgreb udenfor strafferetsplejen i private hjem og virksomheder uden forudgående retskendelse. Offentlige myndigheder synes herved at lægge større vægt på ressourcemæssige konsekvenser og mulighederne for effektiv kontrol end på borgernes og virksomhedernes retssikkerhed.

Retssikkerhedsloven har således ikke i tilstrækkelig grad indført et effektivt værn mod offentlige myndigheders tvangsindgreb. Beskyttelsen mod vilkårlige og uretmæssige tvangsindgreb har som følge af bestemmelsen i grundlovens § 72 og (EMRK's artikel 8) status af en grundlæggende og fundamental rettighed. Undtagelser hertil bør derfor kun tillades, såfremt det er strengt nødvendigt, ligesom sådanne undtagelser bør fortolkes indskrænkende.

² Resultaterne er opnået ved en søgning på ordene "uden retskendelse" samt en efterfølgende gennemgang af hjemlerne i de love og bekendtgørelser, der er fremfundet ved denne søgning.

³ L 2009-12-27 nr. 1504 Offentligt hasardspil i turneringsform.

⁴ BKG 2009-04-28 nr. 323 Kontrol m.m. af friske frugter og grøntsager mv.

CEPOS foreslår på denne baggrund, at retssikkerhedsloven ændres herunder, at

- pligten til indhentelse af forudgående retskendelser udvides,
- tvangsmæssig adgang til og ransagelse af private hjem som altovervejende hovedregel kræver forudgående retskendelse, samt at
- lovens undtagelsesbestemmelser fortolkes indskrænkende.

Det foreslås endvidere, at

- der i højere grad indføres saglige og objektive betingelser for tvangsindgreb i relevante love og bekendtgørelser,
- samt at der foretages en generel revision af love og bekendtgørelser, der indeholder adgang for tvangsindgreb uden retskendelse, med henblik på at fjerne muligheden herfor med mindre den er absolut nødvendig.